

Резюме на доклад по направление Околна среда: Стъпка 2

Визия за София си поставя за цел създаване на нов подход на стратегическо планиране и управление на селищната екосистема на Столична община. Новият подход не включва изготвяне на „перфектен“ експертен стратегически доклад, а създаване на система на взаимодействие между общинската администрация, експертите и гражданите на столицата. Визия за София има тежката задача да въвлече всички столичани в начертаването на общото ни бъдеще.

Основните индикатори за оценка на живота в селищните екосистеми са показателите, определящи състоянието на компонентите на околната среда.

Настоящият доклад е част от Стъпка 2 от Визия за София, която има за цел определяне на текущото състояние на града и крайградските райони в различни аспекти. Условно аспектите са разделени на направления, като направление Околна среда е едно от общо седемте.

Настоящият доклад за направление Околна среда включва информация относно състоянието на компонентите на околната среда на територията на Столична община. В рамките на направлението са разгледани следните теми:

Въздух

Темата включва емисиите на вредни вещества, качеството на атмосферния въздух и качеството на въздуха в затворени помещения. Основните източници на замърсяване според наличната информация са битовото отопление и транспортът. Замърсяването е с ясно изявен пик през зимните месеци.

Наличните данни за емисиите на вредни вещества и качеството на атмосферния въздух са достатъчни за определяне на мерки, които да доведат до подобряване на състоянието на компонента, но в същото време има липсваща информация, което може да доведе до погрешно определени приоритети, и оттук – риск от пренебрегване на важни източници на замърсяване (например нерегламентираното изгаряне на отпадъци).

Качеството на въздуха в затворени помещения, с изключение на забраната за пушене на закрито, не е активно дискутирана тема и липсват данни, чрез които да се търси връзка между въздуха в затворени помещения и здравето на населението. Правени са пилотни проучвания на национално ниво единствено за съдържанието на радон в сгради.

Водни ресурси

Водните ресурси са от ключово значение за развитието на Столична община. Тези ресурси се разглеждат по отношение на няколко подтеми – повърхностни, подземни и питейни води.

Водата, подавана за питейно-битови цели, показва трайни отклонения по няколко показателя (желязо, алуминий, мътност), което налага предприемането на мерки от ВиК оператора, но тъй като потенциално е застрашено здравето на хората, Столична община също следва да бъде в активна позиция до отстраняването на отклоненията. Необходимо е да продължи доизграждането и реконструкцията на ВиК инфраструктурата с оглед повишаване качеството на подаваната питейна вода.

София разполага с голям ресурс от минерални води, както и със стратегически документи, които определят ясна политика на общината по отношение на тяхното управление. Реализацията на тази политика изисква публичност и допълнителни предпроектни проучвания с оглед опазване и възможно най-ефективно оползотворяване на ресурса.

Речните корита биха могли да се възстановят в естествения си вид с оглед подобряване на тяхната привлекателност и използване на рекреационния им потенциал, както и за възстановяване на естествените им функции на хабитати за редица видове.

Дъждовната вода като ресурс не се използва ефективно и следва да се проучи възможността това да се промени.

Климат

Темата е разгледана по отношение аспекта адаптация към промените в климата. Столична община разполага с актуална стратегия за адаптация към климатичните промени, приета през 2017 г. Основните предизвикателства в адаптацията на Столична община към климатичните промени тепърва предстоят. Следваща стъпка е изготвяне на план за действие, в който да се определят времевите и финансовите рамки на изпълнение на конкретни действия.

Важно е да се направи комплексна оценка на въздействието на последиците от прилагане на различни мерки за адаптация към климатичните промени, с цел създаване на устойчив процес на трансформация. Ангажирането на гражданите в този процес е ключово условие за постигане на устойчиви решения и резултати.

Вредни физични фактори

Темата включва подтемите шум, електромагнитни лъчения, радиационен фон и светлинно замърсяване.

Шумовите нива в столицата са с трайно високи стойности над допустимите норми, като това важи за последните 10 години. Столична община разполага с план за действие за управление, предотвратяване и намаляване на шума в околната среда с последна актуализация от 2014 г. В процес на разглеждане е и предстои да се приеме актуална стратегическа карта за шум в околната среда на агломерация София.

Шумът се следи и контролира от МОСВ в производствени предприятия и от Министерството на здравеопазването (МЗ) в градска среда.

Въпреки определените в плана за действие мерки стойностите в пунктовете за измерване на нивата на шума са над нормите, като броят на пунктовете, в които се отчита повишение на нивата на шума, се увеличава по-бързо от броя на пунктовете, в които се отчита понижение.

Електромагнитните лъчения (ЕМЛ) се мониторира и контролира от МЗ. Наличен е публичен регистър с местоположението на източниците на излъчване и информация от замерванията около обектите.

Столична община не разполага със собствен регистър на станциите на територията си. Не се отчитат и параметрите на отделните станции при одобряване проекти на нови строителни обекти. Следващи стъпки следва да са предоставяне на пълна информация за станциите на проектантите и инвеститорите, интегриране на информацията за ЕМЛ с контрола при ново строителство от страна на Столична община и изготвяне на публична карта на ЕМЛ на територията на Столична община. Мониторингът и контролът на радиационната обстановка в Столична община са разпределени основно между 2 институции – ИАОС и Национален център по радиобиология и радиационна защита към МЗ. Не се наблюдават отклонения от естествените фонови нива, но липсват систематични данни за стойностите на радон в затворени помещения.

Предвидени са мерки и са изградени структури за защита на населението на Столична община по отношение на радиационната опасност. Необходимо е да продължат усилията по информиране на населението за вредите от радона в затворени помещения, като Столична община би могла да организира информационна кампания съвместно с МЗ, както и да възложи провеждане на измервания.

Темата за светлинното замърсяване е нова за България, като липсват данни за изследване и контрол върху него както на национално, така и на общинско ниво. Тепърва предстои това предизвикателство да бъде адресирано. Удачно е процесът да започне с проучване на нормативните решения и стандарти, възприети по света, както и свързаните европейски нормативни документи, като се предприемат първи стъпки по определяне нивото и степента на въздействието от светлинното замърсяване и нужни мерки за ограничаването му при необходимост.

Отпадъци

Отпадъците са изключително широка тема, която е разгледана с акцент по отношение на битовите, строителните и опасните отпадъци. По отношение

управлението на отпадъците основното предизвикателство, което следва да се преодолее, е тяхната анонимност. Поради това най-належаща е промяната към извеждане на отпадъците от анонимност чрез промяна в модела на събиране както на смесените битови, така и на разделно събраните отпадъци.

Необходимо е повишаване ефективността на контрола върху спазването на изискванията по отношение разделното събиране на отпадъците при източника, както и предотвратяване на нерегламентираното изхвърляне и изгаряне на отпадъците.

Инструмент за насърчаване на разделното събиране в домакинствата е въвеждане на такса битови отпадъци, съобразена с количеството на реално генерирани смесени битови отпадъци.

От съществено значение е провеждането на широка обществена кампания по отношение спазването на изискванията и най-вече – информиране за ползите (икономически, за околната среда и здравето на хората) от разделното изхвърляне на отпадъците в домакинствата. Увеличаването на гражданската нетърпимост към нарушения, активността по отношение на подаване на сигнали и насърчаване на околните чрез личен пример за правилното поведение по отношение на околната среда са ключови фактори за подобряване успеха на разделното събиране.

Геоложка основа и минерално разнообразие

В темата са разгледани 3 подтеми – свлачища, сеизмична активност и добив на полезни изкопаеми.

Изучеността на геоложката основа и минералното разнообразие на територията на Столична община е много добра. Разглежданите подтеми свлачища и сеизмична активност са свързани с потенциален риск от значителни щети и загуба на човешки животи. Свлачищата и земетресенията обаче са трудно предсказуеми. Поради тази причина мониторинговите и превантивните дейности са основен инструмент за намаляване на риска и негативните последици от проявлението им. Високата сеизмичност на Столична община е значим фактор, който да се вземе предвид при създаването на Визията за София. Повишено внимание заслужават също рекултивациите на урановите мини в Столична община поради дългосрочния ефект на радиационното замърсяване.

Почви и земеползване

В темата са разгледани 7 подтеми – замърсяване, ерозия, вторично уплътняване на почвите, запечатване на почвите, заблацияване, почвено плодородие и земеползване. Типът и разпространението на почвите в общината са проучени добре. Дейностите за превенция, контрол и възстановяване на почвите са урегулирани с нормативни документи на национално ниво. Въпреки това липсват изследвания и мониторингови

схеми, които да следят ефективно различните видове замърсявания и деградационни процеси на почвите.

Като предизвикателство се очертава замърсяването на почвите с тежки метали и органохлорни съединения в източната и североизточната част на общината, но са необходими допълнителни проучвания и данни за получаване на цялостна картина за актуалното състояние на почвите и тяхното плодородие.

Зелена система

Темата е разгледана в няколко аспекта – зелената система като градоустройствен показател, видове зелени площи и градско земеделие. София притежава всички необходими дадености, за да бъде богато озеленен и поддържан град, осигуряващ комфорт на своите обитатели. Необходимо е ясно дефиниране и актуализиране на действащата в момента нормативна уредба по отношение на зелената система на града, както и основните проблеми, които я застрашават и възпрепятстват развитието ѝ.

Липсват актуални данни за публичните пространства, стопанисвани от дирекция „Зелена система“ – местоположение, тип компонента на зелената система, площ, дейности по поддържане и благоустрояване, изразходвани средства през годините. Липсва и информация за собствеността на така наречените зелени клинове на София, както и данни за зони с градско земеделие (площ, местоположение, свързани с темата проекти).

Необходимо е да се обърне внимание на градското земеделие на територията на общината, като се потърсят начини чрез нормативни, управленски и други инструменти да се подпомогне неговото развитие.

От първостепенно значение са обстойното събиране, обработване и дигитализиране на данни от обектите на зелената система. Има необходимост от проучване на възможността за реализиране на зелените клинове.

Дива природа

В темата са разгледани 3 подтеми – защитени територии, зони и видове; видове, обект на ловен туризъм; горещи зони за биоразнообразието извън защитени територии и зони.

Информацията за дивата природа в защитените територии и зони в Столична община е систематизирана и лесно достъпна. Информацията за дивата природа извън защитените територии/зони е голяма по обем и за дълъг период от време, но не е систематизирана.

Столична община има добро покритие от защитени територии и зони за опазване на биоразнообразието. Добра е и представеността на видове, обект на опазване, особено на птици, безгръбначни, хабитати, ловни обекти. Общината демонстрира

много добри резултати в решаването на проблема с безстопанствените кучета. Сериозен проблем откъм загуба на защитени видове се оказва saniрането на сгради. Сградите с остъклени фасади представляват потенциален риск за много птици.

Важно е Столична община да участва в инициативи за включване на дивата природа във всекидневието на жителите на столицата. От съществено значение също е да се провеждат системни проучвания на биоразнообразието на територията на общината извън защитени територии и зони, данните от които да бъдат систематизирани и публично достъпни.

Екосистемни услуги

Екосистемните услуги са природни блага, които стабилните екосистеми предоставят на човечеството. Остойносттаването на екосистемните услуги и интегрирането им в икономиката е подход, който ще доведе както до запазване и поддържане на екосистемите, така и ще позволи внедряване на иновативни технологии, целящи ефективно използване на ресурсите.

Столична община не е картирала екосистемните си услуги и не е определена нуждата на столичани от тези услуги. До 2020 г. всяка страна членка на ЕС следва да включи в системите си за отчет и докладване екосистемните услуги. В изпълнение на тези ангажименти Столична община следва да картира и остойности екосистемните услуги и да ги интегрира в отчетите си.

Експертен екип Околна среда:

Ръководител екип:

Мариела Карапавлова

Експерти:

Марина Матева

Станислав Николов

Мариела Карапавлова